

Undervisningsmaterialer om rusmidler og trivsel målrettet grundskolen

Afdækningsrapport

SSP-Samrådet

Indhold

1. Introduktion
2. Metode
3. Forebyggende undervisning i et SSP-perspektiv
4. Forebyggelse og undervisning
5. Motivation, ejerskab og medbestemmelse
- 6-7. Design & Aktiviteter
8. Afrunding

1 – Introduktion

'Tackling' blev evalueret af Statens Institut for Folkesundhed i 2008. Evalueringen viste en generel positiv tendens blandt eleverne i interventionsgruppen, dog var forskellene ikke statistisk signifikante. Sundhedsstyrelsen vurderede efterfølgende, at resultaterne ikke bare var udtryk for statistisk tilfældighed, men afspejlede reelle effekter. I vurderingen, blev det tillagt vægt, at resultaterne går i samme retning, at effekten er bedre, når eleverne har fået hovedparten af Tackling-lektionerne, og at effekten er bedre, når der er undervist over flere klassetrin. (Vinther-Larsen 2008).

- Udgangspunkt i Tackling
- Evaluering viser positiv tendens – ikke statistisk signifikans.
- Effekten blev vurderet stærkere ved gennemgang af flere tackling-lektioner

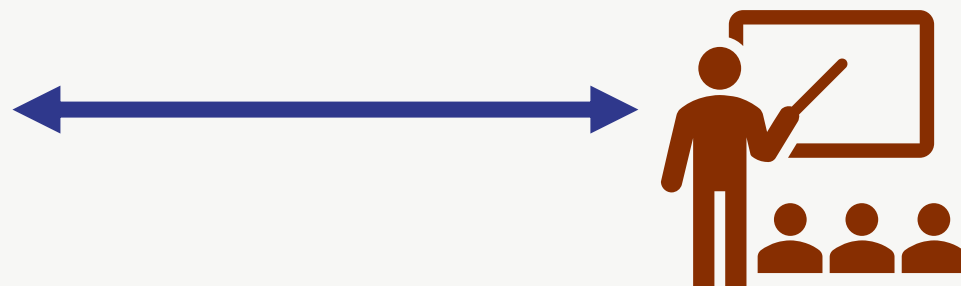
”

Kun få har implementeret materialet gennem de tre ønskede klassetrin, hvilket kan skyldes, at det omfattende materiale er svært at tilpasse det variable skoleliv, der er i Danmark med manglende ressourcer, tidspres og mange lærerskift, samt det at flere lærere finder materialet for styrende

Vinter-Larsen 2008

Rapportens formål

- Udforske relationen mellem effekt og anvendelse af forebyggende undervisningsmaterialer.
- Afdække muligheder og udfordringer i spændingsfeltet mellem udbydere og praktikere.

Med udgangspunkt i en forudsætning om, at et forebyggende undervisningsmateriale kun er godt, hvis det bliver benyttet i praksis, ønskes det med denne afdækningsrapport at belyse, hvad der kan give et opdateret undervisningsmateriale, i tråd med 'Tackling', det bedst mulige afsæt. Herunder de bedste forudsætninger for at skabe en effekt på parametre som f.eks. brug af alkohol, nikotin, hash og trivsel samtidig med, at det har karakteristika, der gør det anvendeligt i grundskolens ældste klassetrin.

Rapportens formål er at påbegynde afdækningen af, hvilke muligheder og udfordringer der er at spore i spændingsfeltet mellem en arena for digitaliserede undervisningsmaterialer, hvor udbydere er Forlag, NGO'er, Styrelser osv., og en arena for forebyggelse i praksis, hvor praktikerne er skolelærere, elever, SSP-medarbejdere, forebyggere, osv. Udvælgelsen af respondenter er foretaget med henblik på at kunne få indblik i ovenstående arenaer, og der er derfor både fageksperter og praktikere repræsenteret.

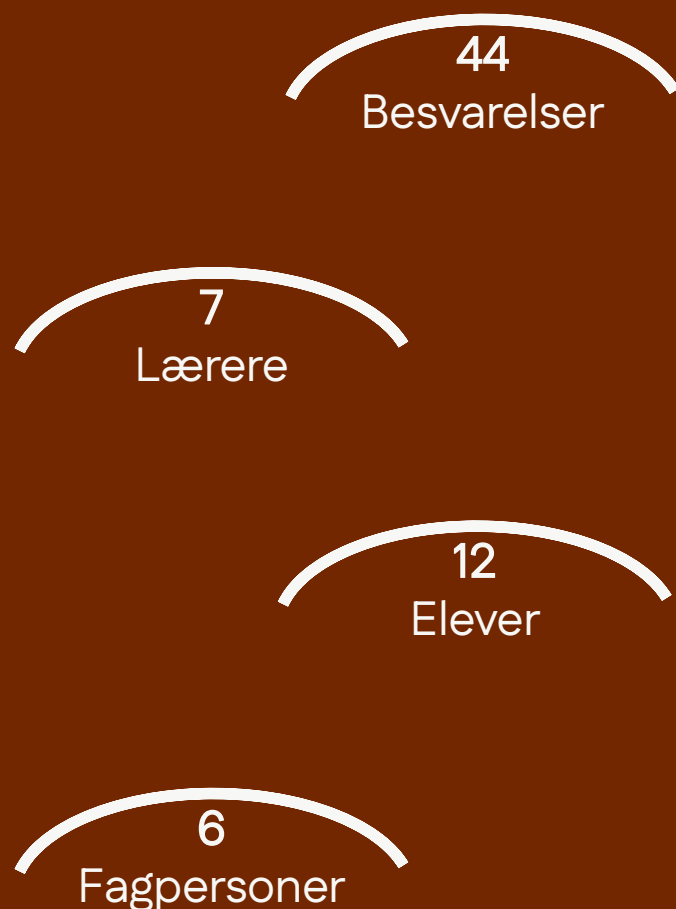
2 – Metode

Til afdækningen er der anvendt en flerstrengt metode, der kombinerer både kvantitativ og kvalitativ dataindsamling i bestræbelse på at kunne nuancere og skabe en dybdegående forståelse af de anvendte forebyggende materialer. Igennem indsamlingen af data, har fokus været på praksiserfaringer og at fremhæve forskellige nuancer af disse praksisser. Den kvantitative del består af et survey, og den kvalitative del består af forskellige typer interviews.

Den kvantitative del er lavet som en begrænset kvantitativ undersøgelse, idet det er en specifik målgruppe, som har fået tilsendt spørgeskemaet. Spørgeskemaet blev distribueret til SSP-Samrådets medlemmer, altså SSP-konsulenter i landets Kommuner

De kvalitative data er indsamlet gennem interviews, som giver mulighed for at opnå en dybere forståelse af oplevelser, perspektiver og praksis inden for feltet. Der er gennemført fokusgruppinterviews med både lærere og elever for at belyse forskellige synspunkter og erfaringer fra hverdagen.

Afdækningen er ikke repræsentativ.

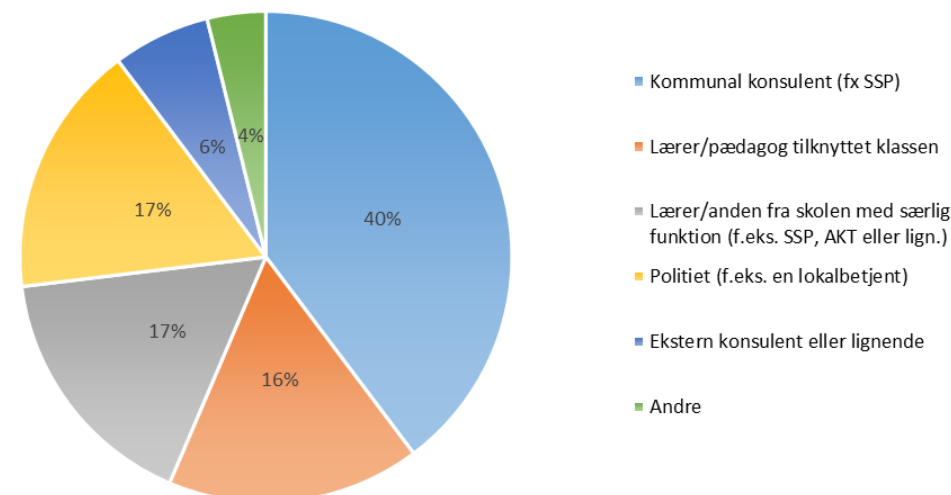
3 – Forebyggende undervisning i et SSP-perspektiv

Resultater fra survey

Forebyggende undervisning, generelt

- 80% af kommunerne har læseplan eller læringsplan
- 40% af kommunerne bruger SSP-konsulenter, som underviser
- 68% af kommunerne benytter materiale, som de selv har udviklet

Hvem underviser i det forebyggende materiale målrettet elever?

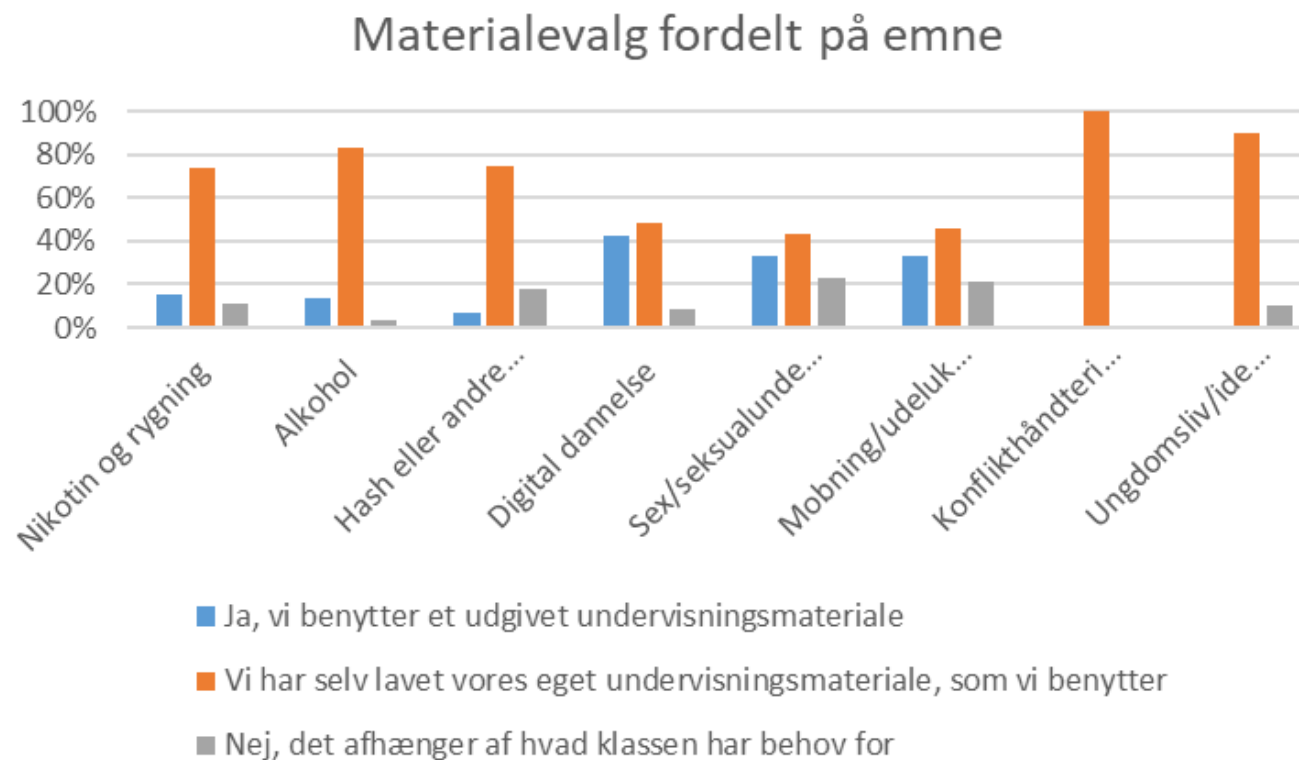

Figur 1. Andel med forskellig baggrund/funktion, der varetager den forebyggende undervisning

3 – Forebyggende undervisning i et SSP-perspektiv

Forebyggende undervisning, specifikt

- Digital Dannelse, sex/seksualundervisning og mobning/udelukkelse er det meste anvendte materiale
- Der efterspørges særligt materialer til rusmidler (÷ alkohol)
- Der efterspørges materialer til specialklasser, specialskoler og elever med særlige behov
- Flest lektioner på 8. klassetrin
- 4/5 af kommuner inddrager forældre. Inddragelsen falder fra 7. til 9. klasse

Figur 2. Andel af besvarelser, der for hvert emne angiver at anbefale brugen af et færdigt udgivet undervisningsmateriale, selv har udviklet et materiale eller tager stilling afhængigt af klassens behov.

4 – Forebyggelse og undervisning

Forebyggende undervisning ...der virker

- Tager udgangspunkt i elevernes sociale kompetencer, normer og værdier og ikke den specifikke risikoadfærd.
- Gør op med flertalsmisfortsæelser og sociale overdrivelser
- Didaktisk udfordring mellem 'det spændende' (risikoadfærd) og 'det normale'

”

Tit kommer vi til at snakke om handlinger. Så bliver det et problem, at der bliver stjålet cykler eller et eller andet. [...] Puffbars, et eller andet. Så skal vi alle sammen sidde og knevre rundt i sundhed og puffbars og alt muligt andet, som måske er relevant for fire. Ellers er det ikke engang det, der er relevant for de fire, men måske er der fire, der gør det. Og så kan vi få det gjort superalmindeligt, at alle bruger puffbars, så er der 16, der gør det, når vi er færdige med det emne, i stedet for fire. I stedet for at finde ud af at få talt om alle dem, der ikke gør det, så det er det, der bliver det normale.
(Lærer, skole A)

4 & 5 – Behov og motivationer

Underviserens behov

- Fleksibel form, hurtigt omsætteligt, sammensættes efter behov
- Det skal kombineres med øvrige fag
- Gatekeepers skal have ejerskab og indflydelse, så det udbredes
- Gatekeepers er klasselærere og SSP-lærere

Elevernes behov

- Genkendelse, relevans og relaterbarhed
- Motivation af elever via medbestemmelse og sociale relationer
- Varierende undervisningsformer

Det er med andre ord med til at motivere både lærere og elever, når materialet gør det muligt at udplukke og på den måde tillader lærerne at inddrage eleverne i både planlægningen og udførelsen af undervisningen. Et materiale, der sammensættes så lærere med elevernes (delvise) medbestemmelse kan plukke i hvad der er spændende og relevant, kan på den måde bidrage til at skabe motivation for at deltage i undervisningen, og oplever at have et ejerskab over processen i et undervisningsforløb.

6 & 7 – Design og aktiviteter

”

”... man skal i hvert fald tænke kreativt, også i forhold til, hvis det skal være samarbejde, så kunne jeg virkelig godt tænke mig, at der måske lå noget mere materiale af, hvor det sagtens kan sådan noget som de der escape room og sådan noget. (Lærer, skole B).

Lærerne fremhæver behovet for at tænke kreativt og inddrage aktiviteter der har elementer af spil og, at det er vigtigt, at undervisningsmaterialet er balanceret og er designet, så eleverne kan være trygge. Lærerne uddyber, at gamification for dem indeholder modelleringer af virkeligheden med problematikker fra en for eleverne relevant kontekst, som kobles med en deltagerstyring, hvor elevernes egne problemer, er udgangspunkt for en belysning, og bearbejdelse, og eleverne selv kan vælge forskellige værktøjer og tilgange og komme med evt. løsningsforslag.

- Tydeligt didaktisk udgangspunkt
- Understøtte lærerens autonomi ved at give mulighed for at tilpasse.
- Det skal være køreklart og brugervenligt
- Artefakter er stillet til rådighed
- Aktiviteter: Variation, alsidighed og praktiske aktiviteter (gamification, værktøjer, ÷ individuelle skærme)

7. Design og aktiviteter

Relationer

- Relationen mellem lærer og elev er en forudsætning for læringsprocessen – især for elever med særlige udfordringer.
- Eksterne undervisere har ikke samme etablerede relation til eleverne, hvilket kan medføre en begrænsende effekt.

Tryghed

"Jeg tror faktisk også, at hvis man føler sig tryk, og bliver ramt dér, hvor man er læringsmæssigt, så er det meget motiverende for at lære noget"

- Undervisningsmaterialer, der omhandler emner eller aktiviteter, hvor elevernes tryghed er afgørende, designes, så de kan anvendes af de lærere, som kender eleverne godt

Afrunding

– En perspektivering

- Afdækningen peger på en høj grad af kompleksitet mellem motiverende undervisningsformer og virkningsfuld forebyggelse.
- Komplexiteten giver anledning til at definere, kvalificere og forstå 'forebyggelsesdidaktik'.

Det vil være relevant at undersøge, hvilke forskellige forståelser af forebyggelse og refleksioner om forebyggende undervisning, der træder frem, på tværs af interessenter, praktikere og professioner, der arbejder med forebyggende undervisning og kvalificere dette til gavn for de aktører der arbejder indenfor området.

Arbejdet på metaplan kan være med til at udvikle og kvalificere en fælles forståelse og metodik, som kan danne rammen for det faglige samarbejde for folk som udvikler, implementerer og forestår forebyggende undervisning. En fælles forståelse af forebyggende undervisning kan potentielt set være med til at sætte nogle hjørneflag, som konsulenter, undervisere, materialeudviklere, organisationer, bureauer og andre kan læne sig op ad og bruge som ramme, når forebyggelse i skoler skal udvikles og med henblik på at kvalificere forebyggende undervisning, som en faglig disciplin i en skolekontekst.